

## **Buletin de analiză politică**

Anul II, nr. 22 (29), 14 noiembrie 2003

## SUMAR

### I. Analiză politică internă

- **Scrutinul uninominal: dezbatere politică și efecte potențiale .....3**

### II. Analiză politică internațională

- **Congresul Internaționalei Socialiste,  
între tradiție și globalizare .....9**

## I. Analiză politică internă

### Scrutinul uninominal: dezbatere politică și efecte potențiale

#### Introducere

Scrutinul uninominal se bazează pe principiul candidaturii personale, spre deosebire de candidaturile pe listă caracteristice votului proporțional. Candidatul care obține majoritatea simplă (în scrutin majoritar cu un tur-sistem *winner takes all*), aplicat în Marea Britanie, SUA, Canada, India etc.) sau absolută (scrutin cu două tururi, aplicat în Franța) este declarat învingător.

Avantajele teoretice pe care le are acest sistem sunt mai multe. Primul dintre ele este simplificarea actului electoral prin apropierea dintre alegători și candidați, mult mai mare decât în cazul sistemului proporțional pe liste, care favorizează impunerea de candidați „de la centru”, ce își datorează locul unui șef de la nivel central. Scrutinul uninominal asigură majorități parlamentare solide, bazate pe suprareprezentarea câștigătorului și pe subreprezentarea învinsului, eliminând teoretic instabilitatea politică caracteristică scrutinului proporțional, care generează spectre politice dispersate. Totuși, scrutinului uninominal i se aduc critici exact pe această temă: i se reproșează că ar sacrifica reprezentativitatea pentru a avea stabilitate. Alte obiecții frecvente la adresa sa sunt că ar personaliza activitatea politică și că ar genera imobilitatea sistemului de partide. Partidele ar avea astfel

controlul asupra selecției cadrelor în activitatea politică și ar bara accesul de cadre care nu fac parte din sistem.

În general, tipul de scrutin uninominal tinde să genereze sisteme cu două sau trei partide puternice, care se succed la guvernare respectând un „principiu nescris” al alternanței. Exemplele cele mai evidente în acest sens sunt sistemele politice american și englez (cu două partide) sau cel german (cu trei partide). Totuși, trebuie menționat că structura unui sistem politic nu depinde doar de scrutin – există sisteme cu scrutin uninominal care sunt instabile și state care aplică proporționalitatea și sunt stabile. Stabilitatea sau instabilitatea sistemului, personalizarea politicii sau blocarea selecției elitelor depind de un complex de factori dintre care scrutinul este doar unul. Așadar, scrutinul, fie că este uninominal sau proporțional, trebuie conceput ca un instrument politic printre altele, cu ajutorul căruia se obțin rezultate diferite, în funcție de contextul în care este folosit. Astfel, există state care au adoptat diverse tipuri de scrutin mixt, care încearcă să atenueze consecințele drastice ale scrutinului uninominal, în special lipsa sa de reprezentativitate. Un exemplu este Germania, care are un sistem ce combină votul pe listă pentru jumătate din Bundestag cu cel uninominal pentru celalată jumătate – așa-numitul sistem proporțional personalizat.

## Dezbaterea în jurul scrutinului uninominal în România

Primele propuneri referitoare la scrutinul uninominal au apărut în legislatura 1996-2000 și au aparținut PNL. Au fost două inițiative legislative în 1998 și 1999, care propuneau un scrutin uninominal sau unul mixt. Ulterior, în anul 2000, în contextul campaniei electorale, tema a revenit în dezbatere și a fost cel mai des pusă în legătură cu proiectele de revizuire a Constituției. La acel moment, se părea că există un consens asupra necesității modificării tipului de scrutin între principalele partide, însă după alegeri tema nu a mai fost reluată cu hotărâre până la începutul anului 2003, când PSD a propus, în contextul dezbaterilor pentru legea de revizuire a Constituției adoptarea unei reforme electorale care să includă și votul uninominal, dar doar pentru Senat, coroborat cu reducerea numărului parlamentarilor și cu introducerea redistribuirii voturilor la nivel de circumscripție și nu la nivel național.

Atitudinea principalelor partide față de această propunere a fost fluctuantă. PNL și PD au salutat în principiu introducerea acestui tip de scrutin, având rezerve însă cu privire la formula practică în care se va face. În final, aceste partide s-au raliat proiectului de cod electoral pus la punct de Asociația Pro Democrația, care prevede, printre altele, un scrutin mixt – așa-numitul „sistem cu reprezentare proporțională și selecție personalizată”, similar celui german). PNL are, în principiu, o atitudine pozitivă față de votul uninominal, care, teoretic, ar da șansa sistemului de partide de a se structura după faliele majore stânga-dreapta, caz în care PNL-ul și-ar putea asuma și mai hotărât rolul de unic partid de

dreapta. În practică, însă, PNL-ul are o atitudine ezitantă, între susținerea unui proiect care pe termen lung i-ar putea aduce beneficii și perspectivele pe termen scurt, adică faptul că proporționalitatea i-ar asigura o pondere mai mare decât sistemul uninominal. În pofida opțiunii declarative pentru scrutinul uninominal, este destul de evident că nici PNL, nici PD nu au o viziune coerentă cu privire la acesta și că utilizează tema mai mult ca punct de ancorare a criticilor la adresa PSD, poziționându-se permanent în opoziție cu propunerile acestuia și invocând motive procedurale pentru care nu acceptă aceste propuneri.

UDMR și PRM au refuzat ideea introducerii acestui tip de scrutin, prima din cauza dezavantajului pe care l-ar avea asupra reprezentării comunității maghiare, iar PRM (declarativ) din motivul că acest tip de scrutin barează accesul tinerilor în politică și îi avantajează pe cei care au bani (proveniți, evident, „din afaceri necurate”). Această poziție există și în momentul actual. În cazul partidelor de opoziție, în general, temerea cea mai mare este în legătură cu faptul că în cazul unui scrutin uninominal cel mai avantajat este PSD în calitatea sa de partid mare, cu suficientă forță și cadre pentru a se putea impune în majoritatea circumscripțiilor.

În afară de partide, alte organizații (sindicate, ONG-uri etc.) au adus în discuție, mai ales în momente conflictuale, introducerea scrutinului uninominal. Semnificativ este însă că introducerea acestuia este conceptualizată permanent de către majoritatea actorilor ca mod de a rezolva unele probleme ale sistemului politic românesc, în principal reformarea clasei politice. Ca urmare, dezbaterea despre tipul de scrutin este astfel o dezbatere despre neajunsurile actualului sistem politic și se

suprapune peste disputa putere-opoziție, astfel încât argumentele aduse în discuție (pro sau contra) nu sunt doar argumente pentru sau împotriva unui procedeu tehnic de desemnare a reprezentanților, ci și argumente de luptă politică cotidiană.

Principalul obiectiv al unui astfel de tip de scrutin, în opinia majorității oamenilor politici și reprezentanților societății civile ar fi reformarea clasei politice. Modul în care fiecare argumentează aceste măsuri este oarecum diferit. Partidele de opoziție susțin că votul uninominal ar responsabiliza clasa politică – aceasta este o temă adoptată în contextul în care PSD este acuzat că nu are o legătură cu electoratul și că politicienii de la putere comit infrațiuni fără a avea în față spectrul unei eventuale sancțiuni din partea electoratului. La acest nivel pur teoretic, scrutinul uninominal este creditat (mai ales de către PNL) cu capacitatea aproape „magice” de a reforma sistemul politic, în opoziție cu presupusa atitudine pentru vot proporțional (deci sistem politic nereformat) pe care ar susține-o PSD. Alte organizații (în special ONG-urile, dar parțial și partidele) susțin că votul uninominal ar elimina clientelismul politic, susținând, pe de o parte, că aleșii ar fi votați în virtutea cunoașterii lor de către electorat, iar pe de alta, că astfel politicienii aleși ar avea o mai mare legătură cu populația, le-ar reprezenta mai bine interesele. Totuși, aici unii actori politici au rețineri – partidele trec în general sub tăcere aspectul necesității existenței de candidați locali în circumscripții, deoarece astfel politica practică pe larg de toate partidele de după 1989 se baza pe impunerea de candidați „de la centru”. În ceea ce privește efectele scrutinului uninominal asupra sistemului în general, discuția nu

depășește în general calculul pe termen scurt – ce s-ar putea întâmpla la următoarele alegeri dacă s-ar aplica acest scrutin. Este evident că în România discuția despre scrutinul uninominal este mai mult o discuție despre eficiență și responsabilizare decât despre stabilitate și asanarea sistemului de partide.

### Posibile efecte în context românesc

Efectele pe care introducerea unui scrutin uninominal propriu-zis le-ar avea asupra sistemului politic românesc se pot identifica la nivelul *micro* al relației electoratului cu sistemul politic (prin intermediul politicienilor) și la nivelul *macro* al reconfigurării echilibrului între actorii acestui sistem.

Sistemul politic românesc este unul pluralist, caracterizat printr-un număr mare de partide, ceea ce tinde să fie interpretat ca o varietate a exprimării democratice. Caracterul pluralist este însă drastic afectat de faptul că, și în condițiile existenței scrutinului proporțional – ceea ce presupune reprezentarea tuturor curentelor importante din societate – o mare parte a populației nu se manifestă politic, deci nu se regăsește în politica practică de partidele curente, acest lucru dând un indiciu despre irelevanța clasei politice și a ideilor vehiculate. Pe de altă parte, sistemul politic românesc este, din punct de vedere al reprezentativității votului, ineficient: el este un sistem de risipă a votului, deoarece o mare parte din populație votează formațiuni care nu ating pragul electoral, iar votul lor se redistribuie, conform unei formule matematice, între celelalte formațiuni care au depășit pragul electoral. Astfel, virtuțile caracterului reprezentativ ale sistemului sunt anulate de facto. Scrutinul uninominal cu un singur tur, chiar

dacă ar perpetua nereprezentativitatea, ar favoriza totuși votul util, dat unui individ cunoscut pe plan local și care are șanse în competiția electorală.

Un alt avantaj pe care scrutinul uninominal l-ar avea ar fi obținerea unor solide majorități guvernamentale, care ar elimina potențiala instabilitate. De asemenea, ar favoriza cristalizarea a două sau trei viziuni de dezvoltare și tipuri de programe politice, ceea ce ar simplifica foarte mult spectrul politic și sarcina celui care votează.

Introducerea scrutinului uninominal ar produce modificări și la nivelul modului cum este perceput mandatul unui ales: în principiu, alesul prin scrutin uninominal nu mai reprezintă voința națiunii, așa cum se statuează în cazul prezentului sistem, ci voința unui sector al națiunii, populația din circumscripția respectivă. Ca urmare, introducerea scrutinului uninominal va avea drept consecință o intensificare a discuției despre descentralizare și, foarte probabil, va accelera acest proces.

Un alt grup de consecințe pe care le-ar avea introducerea unui sistem uninominal ar afecta sistemului de partide. Între altele, ar duce la înlocuirea relațiilor de subordonare și de putere din cadrul partidelor, cu întărirea legăturilor dintre centru și filiale în sens par-tenerial și nu de comandă și întărirea organizațiilor locale ale partidelor, astfel încât acestea să aibă suficientă forță să-și impună în alegeri candidatul. În mod corespunzător, în interiorul partidelor relațiile clientelare care însoțeau delegarea candidatului de la centru într-un județ în care avea șanse să fie ales și care presupuneau loialitate personală unuia dintre liderii de partid au toate șansele să dispară.

De asemenea, ar fi favorizați, în unele zone, independenți cu o suficientă forță financiară pentru a-și susține campania electorală. În condițiile în care instituția partidului – mai ales la nivel local – nu se reformează și nu se descentralizează, este de așteptat ca acest tip de candidați să prolifereze, preferând să nu fie în nici un fel legați de un partid care să îi constrângă.

Scrutinul uninominal ar putea să favorizeze actorii mari (PSD, alianța PD-PNL) și, în cazul unui scrutin cu două tururi și în cazul existenței unui pact între partidele politice democratice, să excludă permanent PRM din Parlament. Excluderea PRM s-ar putea produce după modelul francez, în care, în cazul în care Frontul Național obține o majoritate relativă într-o circumscripție, celelalte partide se coalizează în turul doi și-l susțin pe contracandidatul FN, orice coloratură politică ar avea.

În context românesc, se naște totuși o triplă problemă pentru susținătorii votului uninominal în ceea ce privește relația ales-alegător. În primul rând, apare posibilitatea ca scrutinul uninominal să permită, mai ales în zonele sărace, stabilirea unor relații patron-client între un mare potentat/angajator cu o notorietate locală etc. și electorat și astfel perpetuarea unor relații paternaliste/populiste. În al doilea rând, în aceste condiții, scrutinul uninominal ar putea să favorizeze perpetuarea votului personal în defavoarea unei opțiuni pentru un partid, ceea ce ar accentua lipsa de angajare a cetățenilor în viața politică. În al treilea rând, ar putea să favorizeze ascensiunea unei anumite oligarhii locale (așa-numiții baroni), ceea ce, în condițiile proeminenței acestora în discuția despre corupție, ar înrăutăți probabil atitudinea față de clasa

politică și ar putea acutiza perceperea corupției. Astfel, acest sistem ar împiedica, cel puțin în primele cicluri electorale, exact scopul vizat prin această reformă, adică asigurarea legăturii dintre alegător și ales, de vreme ce electoratul din circumscripția respectivă ar manifesta față de un astfel de oligarh local mai mult obediența datorată patronului decât atitudinea de evaluare critică a performanțelor sale ca parlamentar.

La nivelul sistemului, ar exista și posibilitatea ca, în locul unui sistem bi- sau tri-partit să se tindă, mai ales într-o primă fază, spre un sistem monopolar (PSD), caz în care efectele pe termen lung ar fi mai degrabă negative. Lipsa de reprezentativitate a scrutinului ar putea însă provoca contestări masive din partea celor nereprezențați, în special din partea partidului extremist PRM. Îngrădirea permanentă a acestuia – prin coalizări de tipul celei din Franța – ar putea fi prezentată de către Corneliu Vadim Tudor ca un atac la adresa democrației și la menținerea, de astă dată în afara politicii instituționale a unui grup de presiune și contestatar radical, cu perspectiva de a-i coaliza pe toți cei nemulțumiți de sistemul politic în general, mai ales cel rezultat în urma schimbării tipului de scrutin. Lipsa de reprezentativitate pe care o are uneori sistemul uninominal, coroborată cu deficitul de legitimitate pe care îl are clasa politică actuală ar favoriza acest proces.

O altă consecință posibilă a schimbării tipului de scrutin – și conexă cu aspectul subliniat anterior – ar putea fi convertirea deficitului său de reprezentativitate, în sensul unei slabe prezențe la vot – este ceea ce se întâmplă în SUA. În România însă, celor care s-ar afla în situația de a nu-și regăsi constant reprezentate vederile li s-ar adăuga cei care sunt

dezamăgiți de sistemul politic și care nu se regăsesc nici în actuala configurație politică. Astfel, în contextul românesc caracterizat prin anomie, slabă angajare politică și dezamăgire generală cu privire la clasa politică, adoptarea sistemului uninominal ar putea avea ca efect nedorit solidificarea unor poziții ireductibile pro-sistem (cu reprezentare parlamentară) și antisistem, fără reprezentare și cu perspective de a reuni cele două categorii de neparticipanți la viața politică. Scenariul cel mai pesimist este cel în care această reunire se produce sub egida PRM.

În general, în statele care au aplicat sistemul uninominal simplu s-a înregistrat o excludere a femeilor din parlament; explicația rezidă în faptul că partidele sunt, în general, structuri dominate de bărbați, iar condițiile particulare ale scrutinului uninominal fac ca aceste partide să considere că singurii candidați cu șanse sunt bărbații.

În fine, sistemul propus de PSD – vot uninominal clasic pentru Senat și pe listă pentru Camera Deputaților – are neajunsul de a nu avea o funcționalitate clară. În primul rând, nu este clar de ce o cameră poate fi aleasă astfel, iar cealaltă nu, mai ales în condițiile în care suprapunerea de competențe între ele este încă mare și nu există nici un fel de legitimitate a departajării în acest fel între camere – România nu este un stat federal, în care diferențele de principiu de reprezentare între camere să trebuiască să fie dublate de diferențe de scrutin. De asemenea, este validă observația că s-ar putea ajunge în situația unui Senat dominat de o forță politică de o anumită culoare și o Cameră a Deputaților de o altă culoare politică, fapt ce ar genera disfuncții în procesul legislativ.

Acestea sunt observațiile cu privire la vo-

tul uninominal cu un singur tur, sistem propus de PSD pentru Senat. Lucrurile se schimbă însă dacă votul uninominal se combină cu un vot proporțional, într-un mod similar Germaniei. Această măsură ar elimina existența unor hărți electorale monoculare, cum ar amenința să producă votul uninominal majoritar, dând totodată șanse unui număr relativ mic de partide de a ajunge în parlament și, deci, creând premisele pentru o oarecare stabilitate. Este posibil ca aceste trei forțe să fie două partide mari (PSD și PNL/PD, probabil) și o a treia forță politică – probabil UDMR – care ar avea rolul foarte important de a asigura „puntea” peste procentajul de 50% necesar fiecăreia dintre cele două forțe politice pentru a governa. Situația aceasta există și în Germania – așa-numitul „sistem al celor două partide și jumătate” (CDU, SPD și FSP).

### Concluzii

Alegerea unui sistem electoral este o problemă de opțiune politică. Nu există o rețetă universală pentru rezolvarea problemelor sistemului politic românesc. Totuși, în cazul adoptării unui sistem, decizia trebuie să fie subordonată ideii de modificare a altor zone ale sistemului politic și trebuie să fie gândită

unitar și nu luată doar la un nivel superficial. Avantajele potențiale ale scrutinului uninominal cu un singur tur sunt dublate de dezavantaje relativ mari, care ar putea fi accentuate de faptul că sistemul politic românesc nu are deocamdată o bază pentru configurația bipartită, nu există obișnuința alternativei permanente la guvernare, ci doar a alternativei reactive, conjuncturale. Potențiala dominație drastică a unui partid ar dăuna sistemului mai mult decât actuala configurație și s-ar perpetua dincolo de primul ciclul electoral, îngreunând formarea polului alternativ. Sistemul combinat (uninominal pentru Senat, proporțional pentru Camera Deputaților) merge până la jumătate, rezultanta riscând să nu își manifeste efectele benefice preconizate (întărirea legăturii alegător-ales, responsabilizarea clasei politice) și, la limită, să fie chiar nefuncțional.

Sistemul mixt pare unul mai adecvat restului sistemului politic românesc, el încercând să anuleze consecințele extreme ale scrutinului uninominal aplicate unui sistem politic dezechilibrat ca acela din România. De asemenea, aplicat unitar, el are șansa de a da rezultate mai bune decât scrutinul combinat, asigurând totodată partidului fruntaș un scor confortabil, la fel ca scrutinul majoritar clasic.

## II. Analiză politică internațională

### Congresul Internaționalei Socialiste, întretradiție și globalizare

#### 1. Principalele teme abordate în documentele programatice adoptate la Congresul XXII al Internaționalei Socialiste

Dezbaterile de la Congresul XXII al Internaționalei Socialiste, la care au participat 150 de partide de orientare social-democrată din întreaga lume, s-au concentrat pe câteva teme principale referitoare la globalizare, rolul și reforma ONU, reformarea sistemului financiar Bretton Woods, integrarea regională, promovarea păcii internaționale, combaterea sărăciei, egalitatea dintre sexe și consolidarea instituțiilor democratice și a societății civile.

Congresul a aprobat Declarația de la São Paulo, document care cuprinde puncte de vedere și propuneri ale IS cu privire la consecințele fenomenului globalizării și la guvernarea globală, prin care reprezentanții mișcării social-democrate își afirmă ca principal obiectiv reconcilierea valorilor tradiționale ale justiției sociale și solidarității cu noile sfidări ale democrației, în opoziție cu exigențele pieței neo-liberale și agenda neo-conservatoare unilaterală.

**Globalizarea** este privită ca o sursă de dezvoltare care trebuie fructificată, în scopul creării de noi locuri de muncă și a creșterii nivelului de trai, în urma investițiilor transfrontaliere. Fiind un factor determinant al

comunicării inter-culturale, barierele lingvistice, naționale, etnice și religioase pot fi depășite. Pe de altă parte, globalizarea poate fi și cauza unor noi probleme la nivel mondial, precum **accentuarea diferenței dintre bogați și săraci, degradarea mediului înconjurător, conflictele (culturale, etnice, religioase etc.), migrația și egalitatea dintre sexe.**

Prevenirea efectelor negative sau injuste pe care le poate produce globalizarea nu revine doar în sarcina instituțiilor internaționale, ci și a statelor naționale și a autorităților locale, fiind vorba mai mult de „o guvernare pe mai multe nivele”, care îmbină strategiile și instrumentele folosite la nivel global cu cele de la nivel regional, sub-regional, statal și local. Acest sistem de guvernare cu nivele multiple ar trebui să funcționeze conform principiului subsidiarității, prin interacțiunea și colaborarea permanentă dintre nivele. Pentru evitarea unor posibile blocaje, IS recomandă realizarea unei translații a politicilor social-democrate locale la nivel global prin: reformarea organizațiilor economice internaționale, mai ales a Organizației Mondiale a Comerțului (OMC), în sensul democratizării procedurilor de lucru, precum și a unei cooperări mai strânse între instituțiile financiare și organizațiile internaționale; reformarea instituțiilor Bretton-Woods

(în special FMI și Banca Mondială), prin sporirea transparenței decizionale; asigurarea unei piețe a forței de muncă competitive și echitabile.

Noua viziune asupra **guvernării globale** ar putea mobiliza partidele social-democrate, socialiste și muncitorești într-o coaliție care să promoveze un nou tip de **multilateralism**. Internaționala Socialistă și-a propus să încurajeze implicarea partidelor și a parlamentarelor în vederea colaborării cu alte asociații democratice internaționale de partide, pentru promovarea unor politici globale. Prin urmare, Internaționala Socialistă va coordona activitatea parlamentarilor partidelor membre în cadrul conferințelor regionale, cum ar fi cele din cadrul OSCE și al Consiliului Europei, unde IS va acționa prin Partidul Socialiștilor Europeni (PES). În această nouă abordare social-democrată a politicii, ar trebui să primeze câteva din cele mai importante valori social-democrate, și anume: pacea, securitatea, dezvoltarea durabilă (economică, socială și ecologică), justiția socială, democrația, respectarea drepturilor omului și egalitatea dintre sexe.

Propunerile făcute de Internaționala Socialistă pentru realizarea cât mai concretă a acestor prerogative au inclus câteva cerințe obligatorii: îmbunătățirea guvernării naționale prin mai multă transparență; asumarea responsabilității și creșterea calității actului decizional; susținerea participării femeilor în politică; participarea mai activă a societății civile; armonizarea guvernării naționale cu cea internațională, din perspectiva procesului de integrare regională. Internaționala Socialistă își propune să implementeze abordarea sa privind guvernarea globală prin promovarea schimburilor de opinii între parla-

mentari, membri ai guvernului și funcționari publici din rândul partidelor membre.

În concepția Internaționalei Socialiste, **dezvoltarea durabilă** înseamnă bunăstare materială, demnitate umană, justiție și egalitate în toate regiunile lumii. Prin urmare, IS a propus crearea unui Consiliu pentru Dezvoltare Durabilă, care să fie constituit în cea mai mare parte din membri ai Consiliului de Securitate și care să aibă obligația de a coordona politica organizațiilor multinaționale în domeniul financiar, economic, social și mediu.

Mutarea accentului dinspre o producție bazată pe resurse înspre o producție bazată pe cunoaștere ridică **problema educației** în prim planul dezbaterii politice. În acest domeniu cea mai importantă problemă este alfabetizarea populației din regiunile sărace.

Acest deziderat ar putea fi realizat până în 2015 prin eforturile susținute ale comunității internaționale.

**Prevenirea conflictelor** care amenință **securitatea internațională** rămâne o sarcină permanentă pentru comunitatea internațională. De aceea, Internaționala Socialistă își propune: eficientizarea rolului ONU în menținerea păcii și a securității, prin crearea de noi instrumente pentru prevenirea conflictelor (ex. între Coreea de Nord și de Sud, în Algeria), soluționarea pașnică a disputelor (ex. Columbia, Haiti, Cuba, Peru, Pakistan, Indonezia și Sri Lanka), menținerea păcii și reconstrucția post-conflict (ex. în Orientul Mijlociu); întărirea cooperării dintre ONU și organizațiile regionale; asigurarea aplicării de către statele semnatare a tratatelor privind controlul înarmării și eliminarea armelor de distrugere în masă; minimizarea efectelor sancțiunilor ONU asupra populației nevinovate; aderarea tuturor statelor la Convenția

pentru Interzicerea Utilizării, Stocării, Producției și Transferului de Mine Antipersonal și Distrugerea lor.

În cadrul „Cartei etice a IS” au mai fost menționate și alte teme, considerate prioritare de către membrii IS:

- Valorile esențiale ale social-democrației tradiționale: egalitate, libertate, justiție, solidaritate și pace sunt considerate baze ale „socialismului democratic”;

- Crearea unui sistem economic global care să minimizeze diferențele;

- Combaterea corupției la toate nivelele, în vederea unei mai bune guvernări;

- Apărarea democrației pluraliste (apărarea libertăților cetățenești, alegeri libere și corecte, schimbarea pe cale democratică a guvernelor, respectarea drepturilor minorităților, lupta împotriva oricăror forme de discriminare, respingerea oricărui tip de autoritarism, prevenirea utilizării forței militare, consolidarea rolului ONU și a instituțiilor regionale de mediere a conflictelor și de soluționare a lor pe cale pașnică).

De asemenea, în Raportul Secretarului General al Congresului XXII sunt consemnate câteva recomandări pentru fiecare zonă a globului, referirile conținând o preponderență semnificativă a valorilor social-democrate, și anume:

- Pentru *America Latină și Caraibe*, recomandările IS se referă la combaterea inegalităților sociale, în vederea asigurării unei mai mari stabilități economice, sociale și politice (cu deosebire în Columbia, Haiti, Cuba, Peru);

- Susținerea continuării procesului de pace în *Orientul Mijlociu* (ex. medierea conflictului dintre Israel și Palestina, prin implementarea graduală a „foii de parcurs”, menținerea

sub control ONU a situației din Irak);

- Lupta împotriva sărăciei, a abuzurilor la adresa libertăților cetățenești, distribuția echitabilă a veniturilor, apărarea drepturilor minorităților, promovarea statului de drept și a democrației se vor face pe calea dialogului și a compromisului dintre partidele social-democrate din *Africa, zona Asiei și Pacific*;

- Stabilitatea economică, coeziunea socială și protecția mediului sunt prioritățile declarate ale IS în ceea ce privește *Europa și zona Mediteraneană*, din perspectiva promovării unui nou tip de internaționalism.

După cum se observă, în cadrul documentelor programatice există o îmbinare a elementelor aparținând social-democrației tradiționale (justiție socială, egalitatea dintre sexe, promovarea păcii, stimularea participării civice, estomparea diferențelor) cu elementele celei de-a treia căi (deschidere spre globalism, cooperare, multilateralism, regionalizare, protecția mediului, politica activă a forței de muncă). Totodată, se remarcă și câteva elemente tiermondiste (din ceea ce este denumit „Lumea a Treia”), cu accente antiglobaliste și antiamericane (lichidarea datoriilor țărilor sărace, reformarea sistemului Bretton-Woods, reforma organizațiilor financiare internaționale – FMI și Banca Mondială).

## **2. Noii membri ai Internaționalei Socialiste și dominanța tipurilor de orientare social-democrată**

Conform ideilor enunțate la acest Congres al Internaționalei Socialiste, în cadrul familiilor de partide social-democrate și socialiste ale IS, ar trebui încurajată cooptarea unor

forțe politice din interiorul unor actori statali foarte importanți ai Consiliului de Securitate, cum sunt: SUA, Rusia și China. Internaționala Socialistă este deschisă colaborării cu partide din state și regiuni importante care nu au fost incluse până acum în asociații internaționale de partide, în special cu Partidul Democrat din SUA și cu partide democratice din Rusia. Există dorința de a dezvolta relații și cu Partidul Comunist Chinez, deși acesta nu se conformează conceptului de partid democratic formulat de Internaționala Socialistă.

În urma analizei orientării noilor membri admiși în IS și a celor care li s-a schimbat statutul, se observă că 17 partide au orientare social-democrată, de centru-stânga (tradițională), alte 13 partide social-democrate nou admise au orientare centristă, cu accente neo-liberale (*a treia cale*) și 14 partide au orientare tiermondistă. Se poate vorbi de o dominanță a social-democrației tradiționale, chiar dacă și cea de orientare centristă începe să capete o pondere semnificativă. Pe de altă parte, dominanța orientării tiermondiste este consistentă, iar acest aspect ar putea avea cel puțin două explicații: (1) reorientarea strategică a unor partide social-democrate tradiționale spre atitudini anti-americane, antiglobaliste și anticolonialiste în urma intervenției americane în Irak; (2) orientarea conservatoare, cu puternice înclinații antiglobaliste și reminiscențe marxiste pe care o are liderul polului social-democrat din Brazilia și președintele țării gazdă, Luiz Inácio “Lula” da Silva.

Prin urmare, există două mari orientări pro-active, și anume:

- *Social-democrată tiermondistă*, caracterizată printr-o puternică orientare anti-americană și antiglobalistă, anticolonialistă, anti-capitalistă, cu accente ușor naționaliste și

reminiscențe marxiste; în funcție de proveniență, se disting două tipuri de *tiermondism*: orientare socialistă, de centru-stânga, cu accente naționaliste (specifică mai mult social-democrației din America Latină) și o orientare socialistă moderată, cu puternice influențe islamiste (specifică mai mult Africii și Orientului Mijlociu);

- *Social-democrată tradițională, predominant europeană*, caracterizată prin trei modele preponderente:

- a) modelul germanic și mai nou și cel englez, al „celei de-a treia căi” sau al „noului centru”*, caracterizat prin adoptarea unor politici de reformă, cu accente puternic neo-liberale, în cadrul căruia statul funcționează după principiul subsidiarității, el fiind actorul care intervine „în ultimă instanță”, doar ca un reglator al mecanismelor economiei de piață; manifestă deschidere spre globalizare și regionalizare;

- b) modelul britanic, laburist tradițional și cel francez, de orientare socialistă, de centru-stânga*, în care statul este nu numai reglator al mecanismelor de piață, dar deține și proprietăți, sistemul funcționând printr-o colaborare public-privat, continuând menținerea unei politici protecționiste, pe criterii *means-tested* (doar pentru categoriile de populație defavorizate, care au realmente nevoie);

- c) modelul nordic*, aflat într-un puternic declin, în care statul „providență” domină piața și îi impune mecanismele după care să funcționeze, caracterizat printr-un pachet de politici sociale foarte generoase.

### 3. Conducerea IS și dominanța tipurilor de orientări de stânga

În prezent, la nivelul conducerii Inter-

naționalei Socialiste remarcăm aceeași dominanță a curentului social-democrat european tradițional, prin modelele englez, francez și nordic. Prin urmare, există la nivelul întregului corp al conducerii IS 24 reprezentanți ai partidelor social-democrate de centru-stânga (pe de o parte, modelul englez tradițional și francez, pe de altă parte, modelul nordic), 18 reprezentanți ai partidelor de orientare tiermondistă (predominant de tipul celei din America Latină) și doar 11 reprezentanți ai partidelor social-democrate centriste. Președintele IS, Antonio Guterres, are o orientare social-democrată tradițională, iar secretarul general chilian promovează o social-democrație, cu puternice tendințe tiermondiste, păstrându-se și la acest nivel predominanța celor două tipuri. Atât în grupul președinților de onoare, cât și în cel al vicepreședinților, orientarea social-democrată tradițională este predominantă. În grupul președinților de onoare, raportul dintre orientarea social-democrată, cu accente tiermondiste și cea centristă este echilibrat, pe când în grupul vicepreședinților, orientarea tiermondistă este cea care predomină.

Prin urmare, există, pe de o parte, o semnificativă predominanță a curentului european în cadrul IS, datorită influenței mai puternice a partidelor europene social-democrate tradiționale, care încearcă să prezinte social-democrația europeană ca un bloc unitar în raport cu celelalte continente, viziune materializată prin existența unei structuri mai coerente sub forma PES. Pe de altă parte, se remarcă o pondere importantă a partidelor de orientare social-democrată tiermondistă, prezentă în majoritatea continentelor, cu excepția Americii de Nord și a Oceaniei. De asemenea, persistă frustrările cauzate de reafirmarea unila-

teralismului american în contextul crizei irakiene, iar la nivelul structurilor și al conducerii IS se păstrează destul de pregnant *pattern*-ul diferențelor dintre Nord și Sud, dintre lumea bogată și cea săracă, dintre țările dezvoltate și cele în curs de dezvoltare.

#### 4. Raporturile IS cu social-democrația europeană și restul lumii

În contextul crizei irakiene, s-a remarcat o divizare clară între partidele social-democrate și socialiste din Vest (Germania, Franța și din țările nordice, cu excepția Marii Britanii), care au dezaprobat politica dusă de SUA, manifestând o atitudine predominant anti-americană și antiglobalistă, și cele din Est, care au aprobat intervenția. Aceasta se explică în principal prin diferențele dintre economia unor state ca Germania, Franța, care intră în concurență cu cea a SUA și economia fostelor state comuniste, din Estul și Sud-estul Europei, abia ieșite de sub sistemul economiei centralizate, care percep SUA ca un garant al democrației europene. Prin urmare, social-democrația europeană, deși este internaționalistă, promotoare a valorilor pozitive ale globalizării, este puternic influențată de interesele guvernelor naționale.

Se constată că există la nivelul Internaționalei Socialiste două tendințe contradictorii. Pe de o parte, se remarcă intenția de a reforma pe viitor modelul social-democrat tradițional sub presiunea practicilor decizionale, cu puternice accente neo-liberale, ale guvernelor europene din Vest, prin predominanța, la nivelul agendei politice a acestora, a unor teme ca privatizarea, economia de piață și activizarea politicii de ocupare a forței de muncă. Pe de altă parte, se observă preferința

unor partide social-democrate (din afara Europei) pentru politici antiglobaliste și anti-americane care sunt preluate din discursul lor și promovate la nivelul IS, prin intermediul reprezentanților acestora, aflați în corpul decizional al IS.

### Concluzii

Prin urmare, va fi indispensabil ca familia europeană social-democrată să se pună de acord asupra acestor modele. Perpetuarea dezacordului ar putea duce la adevărate rupturi de natură a periclita atât stabilitatea socio-economică a Europei cât și rolul ei în lume. Partidele europene social-democrate trebuie să lucreze pentru a adopta cât mai multe puncte de vedere comune, care să fie favorabile transformărilor radicale care se impun la nivelul modelului social european. În ceea ce privește social-democrația din țările nordice, filonul ideologic este foarte puternic și consistent la nivelul politicilor sociale. De aceea, partidele social-democrate din țările nordice nu pot merge prea departe cu politicile de unificare europeană și nici cu promovarea unui discurs preponderent neo-liberal, fără să își pericliteze suportul electoral. Reformarea modelului social european este necesară însă pentru reducerea diferențelor de dezvoltare dintre Est și Vest și pentru grăbirea extinderii.

În primul rând, ar trebui fructificate relațiile social-democrației europene cu SUA pentru ca SUA să fie susținătoare ale unificării / integrării europene și nu un agent al

dezbinării statelor-națiune europene. În al doilea rând, social-democrații europeni ar trebui să-și mențină unitatea pentru a putea contrabalansa eficient ascensiunea unor partide naționaliste, xenofobe, antiglobaliste și extreme care ar putea bloca în mod decisiv procesele europene aflate în derulare. Un astfel de mesaj este preferat de cetățenii din societățile foarte polarizate social, în care frustrările sociale sunt accentuate și, dublate de o cultură dependentă de stat, ele generează apetența pentru discursul antiamerican, antiglobalist și populist. În al treilea rând, social-democrații europeni vor trebui, pe de o parte, să se apropie mai mult de Europa Centrală și de Est, transformându-o într-un factor decisiv pentru impulsionearea procesului de unificare a Europei. Pe de altă parte, includerea partidului social-democrat din Rusia, alături de celelalte partide social-democrate este o deschidere favorabilă mai ales pentru țările din Europa Centrală, care încep cu Rusia un alt tip de dialog, bazat pe regula consensului democratic.

În concluzie, este nevoie de o reevaluare și reelaborare a platformei ideologice și politice social-democrate, întrucât noile tendințe pun partidele social-democrate în fața unor probleme noi. O viziune ideologică nouă, creată ca răspuns la globalizare va îngădui social-democrațiilor europeni să se unească într-un efort coerent, în vederea civilizării capitalismului global, pentru finalizarea proiectului de extindere europeană și diminuarea disparităților economico-sociale (lupta împotriva sărăciei) la nivel mondial.